

CINE VA CAȘTIGA ÎN NUMELE DEMOCRAȚIEI GLOBALE?

*Democrație globală. Perspective normative și empirice,
Autori: Daniele Archibugi, Mathias Koenig-Archibugi,
Raffaele Marchetti, Cambridge University Press,
Cambridge, (2012), 310 p.*

Diana Mărgărit^[1]

În 2012, trei bine cunoscuți autori din câmpul teoriei politice internaționale au publicat una dintre cele mai complexe lucrări referitoare la aspectele teoretice și empirice ale democrației globale. Daniele Archibugi este directorul Consiliului Italian de Cercetare Națională din Roma și profesor de inovare, guvernare și politici publice la Universitatea din Londra, Departamentul de Management; Mathias Koenig-Archibugi este conferențiar în politici globale la London School of Economics, în vreme ce Raffaele Marchetti este profesor de relații internaționale la Universitatea LUISS din Italia.

R. Marchetti, autorul celui de-al doilea capitol (primul fiind Introducerea), apără modelul sistemului politic “all-inclusive” ca reacție pe măsură la noile cerințe ale ordinii post-Westphaliene. În contextul guvernării globale, ar trebui să se manifeste atât un demos global, cât și un cadru instituțional în acord cu integrarea de tip federal.

În al treilea capitol, T. MacDonald susține modelul democrației părților implicate (“stakeholder democracy”) care ar determina reducerea unor anumite inegalități și creșterea legitimității instituțiilor globale democratice. Ca răspuns la ardoarea poziției sale, Th. Christiano, autorul celui de-al patrulea capitol, a încuviințat să joace rolul lupului cel rău, cu alte cuvinte, împotriva democrației globale. Argumentul său se

[1] Asistent doctor la Departamentul de Științe Politice, Relații Internaționale și Studii Europene, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, România, Bd. Carol 1, nr. 11, 700506, Iași, Romania, e-mail: diana.margarit@uaic.ro.

bazează pe presupunerea că, deși asociațiile voluntare ale statelor democratice respectă condițiile transparenței și responsabilității, proceselor globale de guvernare încă le lipsește legitimitatea. Modelul asociațiilor statelor democratice poate, la un anumit nivel, să stea drept etalon, dar acesta se află departe de a deveni unul universal și de succes.

În al cincilea capitol, A. Follesdal argumentează în favoarea unei democrații cosmopolite axată pe reglementări la multiple niveluri, reglementări referitoare la responsabilitatea democratică și directă sau indirectă implicare a cetățenilor. În capitolul următor, C. Gould admonestează atitudinea euforică a democrațiilor privitoare la dimensiunile globale ale democrației și neglijarea nedreaptă a celor regionale. Dintr-o perspectivă multidimensională, democrația transnațională ar trebui, astfel, să reprezinte un amestec de instituții de guvernare, garantarea drepturilor omului, crearea unor noi forme ale democrației regionale și comunităților regionale.

Al șaptelea capitol, semnat de T. Murithi, invocă situația Națiunilor Unite ca agent al democrației globale, idee asupra căreia mai reflectaseră și Archibugi, Balduini și Donati (2000, pp. 125-142). Îndoiala sa referitoare la reforma ONU este înlocuită de încrederea în Federația Mondială a Lumii, dotată cu instituții civile, naționale și supranaționale. Într-o manieră radicală, a opta intervenție este cea a lui B. Frey, în care conjură spectrul stăruiitor al guvernului mondial, de obicei respins, acuzat de utopism chiar de către democrații cosmopoliți și globali. Într-un asemenea context, el sugerează o apropiere a cetățenilor de politicile globale prin unități democratice funcționale și cetățenie adaptată (non-exclusivă la limitele naționale și mai deschisă către limitele organizațiilor).

Articolul lui M. Koenig-Archibugi ar putea fi sintetizat sub forma lui *quid pro quo*, o pendulare între soluțiile căii democrației etatice și cele ale democrației globale. Bogata și exuberanta istorie a democrației naționale (Mihăilescu 2013, pp. 40-45) și multitudinea teoriilor privind aspectele, normele, valorile sau practicile sale ar trebui valorificate în favoarea noii democrației în proces de naștere. La final, acesta sugerează o listă (non-exhaustivă) de șase posibile căi, teorii segmentare care s-ar putea încadra cu succes în standardele democratice globale.

În al zecelea capitol, K. Macdonald apără modelul instituțional plural de scepticismul privind fezabilitatea sistemului democratic global de luare a deciziilor. În acest sens, atenția sa se îndreaptă către aspectele rational-instituționale ale guvernării globale. Fără să am intenții reducționiste, cred că ingredientul său secret pentru o democrație globală realizabilă este investiția în responsabilitate. Mai mult, aceeași asumție pare să fie prezentă și în următorul capitol, unde J. Tallberg și A. Uhlin elogiază activitatea societății civile în crearea unei viitoare democrații globale. Prin mecanisme și levierile sale, extinde participarea și, simultan, întărește responsabilitatea.

B.S. Chimni evidențiază implicațiile sociale și economice ale democrației globale. Rezistând reducționismului modelului occidental modern, el preferă ideea unui cosmopolitism insurgent capabil să accepte mai multe și diferite „modernități”; să lupte împotriva imperialismului spre a stabili bunăstarea socială globală; să mențină statul drept interfață a politicilor globale; să creeze o democrație multistratificată.

În al treisprezecelea capitol, intenția lui D. Archibugi constă în a scoate la lumină legăturile dintre teoria păcii democratice și democrația globală. Dacă ar exista o legătură de netăgăduit între pace și democrație, atunci, pentru a ne apropia de democrația globală, ar trebui să așteptăm ca toate statele să renunțe la hainele și năravurile autoritare? Cu siguranță, nu. Cu toate acestea, democrațiile actuale ar trebui să profite de enormele avantaje internaționale ale lor, în fața statelor autoritare. Chiar dacă lumea nu este decât parțial liberă, scopul dobândirii unei democratizări complete nu trebuie nicicând abandonat.

Spiritul analitic al cărți, R. Falk, anunță în ultimul capitol prea-multul care mai trebuie îndeplinit în numele democrației globale, dar admite că a depășit deja etapa „imaginărilor utopice”. În pofida unor false promisiuni și pericole ale democrației globale, Falk dovedește conștiința a faptului că, în aceste timpuri noi și schimbătoare, misiunea indivizilor (și, desigur, cea a cercetătorilor) constă în „a acționa, gândi și simți global și normativ, în ciuda a ceea ce decidem să facem la nivel local și personal” (Falk 2012, p. 283).

Democrația globală este pusă în evidență prin tensiunea dintre organizațiile internaționale și principiile și procedurile democratice. Dintr-o perspectivă confederală, democrația poate atinge proporții globale doar

prin intermediul statelor membre ale organizațiilor internaționale. Cu cât sunt mai democratice statele, cu atât și instituțiile vor fi mai democratice. Dintr-o perspectivă federală, indiferent de regimul politic a statelor, viitorul democrației globale se află în mâinile instituțiilor internaționale reformate. Dintr-o perspectivă policentrică, toți actorii sistemului internațional (state, organizații, corporații, grupuri, cetățeni etc.) influențează mecanismul global al deciziilor. Mai rămân încă multe de făcut pentru democrația globală, dar prin intensificarea mobilizării sociale și a cooperării dintre state, reformele organizațiilor internaționale și crearea de noi reglementări, răsăritul unei noi epoci a guvernării ar putea veni mai curând decât ne-am aștepta.

Editorii au sugerat anumite criterii de organizare a capitolelor în această ordine. Totuși, pe măsură ce cititorul parcurge paginile, realizează că ar fi fost posibile și alte criterii. De pildă, una dintre dificultățile referitoare la complexitatea democrației globale constă în aspect metodologic. Democrația globală ar trebui înțeleasă ca o teorie „cuprinde-tot” (“catch-all” theory) (K. Macdonald, Tallberg, Uhlin) sau ca o teorie de tip divide (“divide-it” theory) (Koenig-Archibugi, Chimni)?

Din punctul meu de vedere, această carte se relevă adevărată a unei arene Olimpice în care sportivii concurează în același joc sau în unul diferit. Totuși, ca în cazul Jocurilor Olimpice, toți sportivii sunt reuniți de dorințe, așteptări și emoții similare, făcând parte din aceeași comunitate, cea a sportului de performanță. *Mutatis mutandis*, autorii care sunt „activi” în aceste pagini sunt cercetători preocupați de implicațiile teoretice, instituționale, axiologice, procedurale ale democrației globale, chiar dacă de pe poziții contrare. La un moment dat, cititorul ar putea avea impresia că toți autorii implicați în acest proiect editorial concurează pentru găsirea celei mai ușoare și sigure căi către democrația globală. Și, pus în situația ipotetică a numirii unui câștigător, ar fi mirat să descopere că adevăratul câștigător se află înafara paginilor, este el însuși, cititorul. Fiind o carte extrem de complexă și de bine organizată despre democrația globală, sunt convinsă că, în cazul în care ar fi tradusă, publicul științific românesc ar aprecia-o.

Bibliografie

1. Archibugi, D., Balduino, S. and Donati, M. (2000), The United Nations as an agency of global democracy. În Holden, B. (coord.), *Global Democracy: Key Debates*. Routledge, London, 125-142.
2. Mihailescu, B.C. (2013). Ideologie și progres. *Revista de Economie Socială*, 1, 40-45.
3. Falk, R. (2012). The Promise and Perils of Global Democracy. În Archibugi, D., Koenig-Archibugi, M. and Marchetti, R. (coord.), *Global Democracy. Normative and Empirical Perspectives*, Cambridge University Press, Cambridge, 274-284.